Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (първи състав)

12 декември 2019 година*

„Преюдициално запитване — Спешно преюдициално производство — Полицейско и съдебно сътрудничество по наказателноправни въпроси — Европейска заповед за арест — Рамково решение 2002/584/ПВР — Член 6, параграф 1 — Понятие за издаващ съдебен орган — Критерии — Европейска заповед за арест, издадена от прокуратурата на държава членка за целите на изпълнението на наказание“

По дело C-627/19 PPU

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Rechtbank Амстердам (Районен съд Амстердам, Нидерландия) с акт от 22 август 2019 г., постъпил в Съда на 22 август 2019 г., в рамките на производство за изпълнение на европейската заповед за арест, издадена срещу

ZB

СЪДЪТ (първи състав),

състоящ се от: J.-C. Bonichot, председател на състава, M. Safjan, L. Bay Larsen, C. Toader (докладчик) и N. Jääskinen, съдии,

генерален адвокат: M. Campos Sánchez-Bordona,

секретар: M. Ferreira, главен администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 24 октомври 2019 г.,

като има предвид становищата, представени:

– за ZB, от M. A. C. de Bruijn, advocaat,

– Openbaar Ministerie, от K. van der Schaft и N. Bakkenes,

– за нидерландското правителство, от M. K. Bulterman и J. Langer, в качеството на представители,

– за белгийското правителство, от C. Van Lul, C. Pochet и J.-C. Halleux, в качеството на представители,

– за Ирландия, от G. Hodge и M. Browne, в качеството на представители, подпомагани от R. Kennedy, SC,

* Език на производството: нидерландски.

– за испанското правителство, от L. Aguilera Ruiz, в качеството на представител,

– за френското правителство, от A. Daniel и A.-L. Desjonquères, в качеството на представители,

– за италианското правителство, от G. Palmieri, в качеството на представител, подпомагана от L. Fiandaca, avvocato dello Stato,

– за финландското правителство, от M. Pere, в качеството на представител,

– за Европейската комисия, от S. Grünheid и R. Troosters, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 26 ноември 2019 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета от 13 юни 2002 година относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите членки (ОВ L 190, 2002 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 6, стр. 3), изменено с Рамково решение 2009/299/ПВР на Съвета от 26 февруари 2009 г. (ОВ L 81, 2009 г., стр. 24) (наричано по-нататък „Рамково решение 2002/584“).

2 Запитването е отправено във връзка с изпълнението в Нидерландия на европейска заповед за арест, издадена на 24 април 2019 г. от Procureur des Konings te Brussel (кралски прокурор на Брюксел, Белгия) с оглед на изпълнението на две наказания лишаване от свобода, наложени на ZB.

Правна уредба

Правото на Съюза

3 Съображения 5, 6, 10 и 12 от Рамково решение 2002/584 гласят следното:

„(5) Целта за превръщане на Съюза в пространство на свобода, сигурност и правосъдие изисква премахване на екстрадицията между държавите членки и заместването ѝ със система за предаване между съдебните органи. Освен това въвеждането на нова опростена процедура за предаване на осъдени или заподозрени лица за изтърпяване на наказание или за наказателно преследване дава възможност за премахване на сложността и евентуалното забавяне, присъщо на настоящата процедура по екстрадиция. Преобладаващите до момента традиционни отношения на сътрудничество между държавите членки трябва да бъдат заменени от система на свободно движение на съдебни решения по наказателни дела, обхващащи едновременно предварителни и окончателни решения в рамките на пространство на свобода, сигурност и правосъдие.

(6) Европейската заповед за арест съгласно настоящото рамково решение е първата конкретна мярка в областта на наказателното право, която прилага принципа за взаимно признаване, който Европейският съвет определя като „крайъгълния камък“ на съдебното сътрудничество.

[…]

(10) Механизмът на европейската заповед за арест се основава на високо равнище на поверителност между държавите членки. Нейното прилагане може да бъде спряно единствено в случай на съществено и продължаващо нарушаване на един от принципите на държавите членки, посочени в член 6, параграф 1 от [ЕС], определени от Съвета съгласно член 7, параграф 1 от [ЕС] с посочените в параграф 2 от същия член последици[].

[…]

(12) Настоящото рамково решение спазва основните права и се съобразява с принципите, признати в член 6 [ЕС] и отразени в Хартата на основните права на Европейския съюз[…], и по-специално глава VI от нея. […]“.

4 Член 1 от това рамково решение е озаглавен „Определение на понятието европейска заповед за арест и задължение за изпълнението ѝ“ и гласи:

„1. Европейската заповед за арест е съдебно решение, което е издадено от държава членка, с оглед задържане и предаване [от] друга държава членка на издирвано лице, с цел наказателно преследване или изпълнение на присъда за лишаване от свобода или на мярка, изискваща задържане.

2. Държавите членки следва да изпълнят всяка европейска заповед за арест въз основа на принципите на взаимното признаване и в съответствие с разпоредбите на настоящото рамково решение.

3. Рамковото решение няма [за последица] изменение на задължението за спазване на основните права и основните правни принципи, залегнали в член 6 [ЕС]“.

5 Член 2, параграф 1 от това рамково решение, озаглавен „Обхват на европейската заповед за арест“, предвижда следното:

„Европейска заповед за арест се издава за деяния, които са наказуеми съгласно правото на издаващата държава членка с лишаване от свобода или мярка, изискваща задържане, за не по-малко от 12 месеца, или ако наложеното наказание лишаване от свобода или мярката, изискваща задържане, е не по-малко от 4 месеца“.

6 Член 6 от Рамково решение 2002/584 е озаглавен „Определяне на компетентните съдебни органи“ и гласи:

„1. Издаващият съдебен орган е съдебният орган на държавата членка, издала европейската заповед за арест, компетентен да я издаде съгласно правото на тази държава.

2. Изпълняващият съдебен орган е съдебният орган на изпълняващата държава членка, който е компетентен да изпълни европейската заповед за арест съгласно правото на тази държава.

3. Всяка държава членка следва да уведоми генералния секретариат на Съвета за компетентните съдебни органи според своето законодателство“.

7 Член 8, параграф 1 от Рамковото решение е озаглавен „Съдържание и форма на европейската заповед за арест“ и предвижда:

„Европейската заповед за арест съдържа следната информация в съответствие с формуляра, включен в приложението:

[…]

в) доказателства за влязла в сила присъда, заповед за задържане или друг подлежащ на изпълнение съдебен акт със същата юридическа сила, попадащ в обхвата на членове 1 и 2;

[…]

е) наложеното наказание, ако има влязла в сила присъда, или предвидените наказания за престъплението съгласно законодателството на издаващата държава членка;

[…]“.

Белгийското право

Конституцията на Белгия

8 Съгласно член 151, параграф 1, първа алинея от belgische Grondwet (Конституцията на Белгия):

„Съдилищата са независими при упражняване на правораздавателната си компетентност. Прокурорът е независим при упражняването на функциите по издирване и наказателно преследване по конкретни дела, без с това да засяга правото на компетентния министър да разпорежда преследвания и да приема обвързващи насоки за изпълнение на наказателната политика, включително в областта на политиката по издирване и преследване“.

Законът за европейската заповед за арест

9 Член 32, параграф 2 от Wet betreffende het Europees aanhoudingsbevel (Закон за европейската заповед за арест) от 19 декември 2003 г. (*Belgisch Staatsblad*, 22 декември 2003 г., стр. 60075) гласи:

„Когато има основание да се смята, че лице, издирвано за целите на изпълнението на наказание или на мярка за неотклонение, се намира на територията на друга държава — членка на Европейския съюз, кралският прокурор издава европейска заповед за арест във формата и при условията, предвидени в членове 2 и 3.

Ако в този случай наказанието или мярката за неотклонение са наложени задочно и ако издирваното лице не е било уведомено за датата и мястото на заседанието, завършило с постановяването на задочното решение, в европейската заповед за арест се посочва, че издирваното лице ще има възможност да повдигне възраженията си в Белгия и да бъде съдено в негово присъствие“.

Спорът в главното производство и преюдициалният въпрос

10 На 24 април 2019 г. procureur du Roi de Bruxelles (кралският прокурор на Брюксел) издава европейска заповед за арест срещу ZB за целите на изпълнението на присъда, произнесена на 7 февруари 2019 г. от Tribunal de première instance francophone de Bruxelles (Първоинстанционен френскоезичен съд Брюксел, Белгия), с която на ZB са наложени наказания лишаване от свобода за срок от тридесет месеца и от една година.

11 На 3 май 2019 г. ZB е задържан в Нидерландия въз основа на европейската заповед за арест.

12 На същата дата Openbaar Ministerie (прокуратурата на Нидерландия), на основание на член 23 от Overleveringswet (Закон за предаването на лица) от 29 април 2004 г., в приложимата му към главното дело редакция, сезира Rechtbank Amsterdam (Районен съд Амстердам, Нидерландия) с искане за разглеждане на посочената европейска заповед за арест.

13 Запитващата юрисдикция изтъква, от една страна, че от предоставените от белгийските власти в хода на главното производство сведения е видно, че членовете на прокуратурата в Белгия участват в правораздаването и действат независимо, без да са пряко или непряко подчинени на нареждания или конкретни указания от страна на изпълнителната власт.

14 От друга страна, тази юрисдикция констатира, че белгийската правна уредба относно европейската заповед за арест не предвижда възможност за самостоятелно обжалване на решението за издаване на такава заповед.

15 Поради това посочената юрисдикция иска да установи дали условието по точка 75 от решение от 27 май 2019 г., OG и PI (Прокуратури на Любек и Цвикау) (C-508/18 и C-82/19 PPU, EU:C:2019:456), съгласно което решението за издаване на европейска заповед за арест, и по-специално пропорционалният характер на такова решение, трябва да могат да подлежат на обжалване по съдебен ред, което напълно удовлетворява изискванията, присъщи на ефективната съдебна защита, се прилага и когато европейската заповед за арест е насочена към изпълнението на наказание лишаване от свобода.

16 Макар запитващата юрисдикция да счита, че изискванията, установени в решения от 27 май 2019 г., OG и PI (Прокуратури на Любек и Цвикау) (C-508/18 и C-82/19 PPU, EU:C:2019:456), и от 27 май 2019 г., PF (Главен прокурор на Литва) (C-509/18, EU:C:2019:457), трябва да бъдат изпълнени по отношение на всички европейски заповеди за арест, независимо дали те са издадени за целите на наказателното преследване или за целите на изпълнението на наказание, включително и когато са издадени след произнесена от съд влязла в сила присъда, тази юрисдикция все пак отбелязва, че в конкретния случай издаващият съдебен орган и нидерландската прокуратура застъпват противоположни мнения.

17 При тези условия Rechtbank Amsterdam (Районен съд Амстердам) решава да спре производството по делото и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Когато европейска заповед за арест е насочена към изпълнението на наказание лишаване от свобода, наложено с подлежащо на изпълнение решение на съд или юрисдикция, а самата заповед е издадена от прокурор, който участва в правораздаването в издаващата държава членка и за когото е гарантирано, че действа независимо при изпълнението на функциите си, непосредствено свързани с издаването на европейската заповед за арест, приложимо ли е също така и условието, че решението за издаване на европейска заповед за арест, и по-специално неговият пропорционален характер, следва да може да подлежи на обжалване, което изцяло да отговаря на изискванията, присъщи на ефективната съдебна защита?“.

По спешното производство

18 По предложение на съдията докладчик и след изслушване на генералния адвокат на 17 септември 2019 г. първи състав на Съда реши да разгледа дело C-627/19 PPU по реда на спешното преюдициално производство.

19 След като взе предвид, че преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на Рамково решение 2002/584, което е предмет на част трета, дял V от Договора за функционирането на ЕС, който се отнася до пространството на свобода, сигурност и правосъдие, и следователно може, в съответствие с искането на запитващата юрисдикция, да бъде предмет на спешно преюдициално производство по член 23а от Статута на Съда на Европейския съюз и по член 107 от Процедурния правилник на Съда, първи състав на Съда отчете обстоятелството, че считано от 3 май 2019 г., ZB е задържан с цел екстрадиране в очакване да бъде постановено решение относно изпълнението на издадената срещу него европейска заповед за арест, а дали ще бъде продължен срокът на задържането му, зависи от изхода на спора в главното производство.

По преюдициалния въпрос

20 С въпроса си запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали Рамково решение 2002/584 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска законодателство на държава членка, което, макар да предоставя компетентност за издаване на европейска заповед за арест за целите на изпълнението на наказание на орган, който участва в правораздаването на тази държава членка, но самият той не е юрисдикция, не предвижда възможност за самостоятелно обжалване по съдебен ред на решението на този орган за издаване на европейска заповед за арест.

21 Във връзка с това следва да се припомни, че както принципът на взаимно доверие между държавите членки, така и принципът на взаимно признаване, който самият се опира на реципрочното доверие между последните, имат основно значение в правото на Съюза, тъй като позволяват създаването и поддържането на пространство без вътрешни граници. По-конкретно, принципът на взаимно доверие изисква, що се отнася по-специално до пространството на свобода, сигурност и правосъдие, от всяка от тези държави да приеме, освен при изключителни обстоятелства, че всички други държави членки зачитат правото на Съюза, и по-специално признатите от него основни права (решение от 25 юли 2018 г., Minister for Justice and Equality (Недостатъци на съдебната система), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, т. 36 и цитираната съдебна практика).

22 Необходимо е също да се отбележи, че както следва от съображение 6 от Рамково решение 2002/584, то представлява първата конкретна мярка в областта на наказателното право, която прилага принципа на взаимно признаване на присъдите и съдебните решения, прогласен в член 82, параграф 1 ДФЕС, заменил член 31 ЕС, който е основанието за приемане на това рамково решение. От този момент съдебното сътрудничество по наказателноправни въпроси постепенно се обогатява с други правни актове, чието координирано прилагане има за цел да засили доверието на държавите членки към национални им правни системи, за да се осигури признаването и изпълнението в Съюза на съдебните решения по наказателни дела с цел да се избегне всякаква безнаказаност на извършителите на престъпления.

23 Принципът на взаимно признаване, който е в основата на текста на Рамковото решение, предполага, по силата на член 1, параграф 2 от последното, че държавите членки по принцип са длъжни да изпълнят европейската заповед за арест (решение от 16 ноември 2010 г., Mantello, C-261/09, EU:C:2010:683, т. 36 и цитираната съдебна практика).

24 Съгласно разпоредбите на Рамково решение 2002/584 държавите членки могат да откажат да изпълнят такава заповед само в предвидените в член 3 от това решение случаи, при които не се допуска изпълнение, както и в изброените в членове 4 и 4а от същото решение случаи, при които може да бъде отказано изпълнение. Освен това изпълняващият съдебен орган може да обвърже изпълнението на европейска заповед за арест само с условията, определени в член 5 от посоченото рамково решение (решение от 29 януари 2013 г., Radu, C-396/11, EU:C:2013:39, т. 36 и цитираната съдебна практика).

25 Съдът също така е постановил, че единствено европейските заповеди за арест по смисъла на член 1, параграф 1 от Рамково решение 2002/584 трябва да бъдат изпълнявани в съответствие с неговите разпоредби. От този член обаче следва, че такава заповед за арест е „съдебно решение“, което предполага тя да е издадена от „съдебен орган“ по смисъла на член 6, параграф 1 от това рамково решение (решение от 27 май 2019 г., OG и PI (Прокуратури на Любек и Цвикау), C-508/18 и C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, т. 46 и цитираната съдебна практика).

26 В случая запитващата юрисдикция изтъква, че от предоставените от белгийските органи в рамките на главното производство сведения следва, че прокурорите в Белгия отговарят на изискванията, произтичащи от точки 51 и 74 от решение от 27 май 2019 г., OG и PI (Прокуратури на Любек и Цвикау) (C-508/18 и C-82/19 PPU, EU:C:2019:456), за да бъдат квалифицирани като „издаващ съдебен орган“, доколкото те участват в наказателното правораздаване на тази държава членка и действат независимо при изпълнението на функциите, присъщи на издаването на европейска заповед за арест.

27 В това отношение в писменото и устното си становище белгийското правителство също потвърждава, че независимостта на прокуратурата при осъществяването на преследванията и при индивидуалните разследвания е гарантирана от Конституцията на Белгия. Белгийското правителство също посочва, че макар министърът на правосъдието да може да издава инструкции в областта на наказателната политика, те не представляват нито разпореждания, нито указания по конкретно дело.

28 Въпреки това запитващата юрисдикция повдига въпроса дали предвид точка 75 от решение от 27 май 2019 г., OG и PI (Прокуратури на Любек и Цвикау) (C-508/18 и C-82/19 PPU, EU:C:2019:456), решението за издаване на европейска заповед за арест за целите на изпълнението на наказание трябва да може да подлежи на обжалване по съдебен ред в издаващата държава членка.

29 Във връзка с това системата на европейската заповед за арест съдържа защита на две равнища на процесуалните и основните права, от които трябва да се ползва издирваното лице, доколкото към съдебната защита, предвидена на първото равнище, при приемането на националното решение, каквато е националната заповед за арест, се добавя тази, която трябва да се осигури на второто равнище, при издаването на европейската заповед за арест, до което евентуално може да се стигне в кратък срок след приемането на посоченото национално съдебно решение (решение от 27 май 2019 г., OG и PI (Прокуратури на Любек и Цвикау), C-508/18 и C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, т. 67 и цитираната съдебна практика).

30 Следователно, що се отнася до мярка, като европейската заповед за арест, която е от естество да засегне правото на свобода на съответното лице, тази защита предполага приемането на решение, което отговаря на изискванията, присъщи на ефективната съдебна защита, поне на едно от двете равнища на посочената защита (решение от 27 май 2019 г., OG и PI (Прокуратури на Любек и Цвикау), C-508/18 и C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, т. 68).

31 По-специално второто ниво на защита на правата на съответното лице предполага, че издаващият съдебен орган следи за спазването на необходимите условия за издаването на европейската заповед за арест и преценява по обективен начин дали това издаване е с

пропорционален характер, отчитайки всички уличаващи и оневиняващи доказателства и без да е изложен на риска да бъде обвързан от изпълнението на външни указания, по-специално от страна на изпълнителната власт (вж. в този смисъл решение от 27 май 2019 г., OG и PI (Прокуратури на Любек и Цвикау), C-508/18 и C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, т. 71 и 73).

32 Що се отнася до европейската заповед за арест, издадена за целите на наказателното преследване, Съдът допълва, че когато с правото на издаващата държава членка се предоставя компетентност за издаване на европейска заповед за арест на орган, който, въпреки че участва в правораздаването на тази държава членка, сам по себе си не е юрисдикция, решението за издаване на такава заповед за арест, и по-специално пропорционалният характер на такова решение, трябва да може да подлежи в посочената държава членка на обжалване по съдебен ред, което изцяло отговаря на изискванията, присъщи на ефективната съдебна защита (вж. в този смисъл решение от 27 май 2019 г., OG и PI (Прокуратури на Любек и Цвикау), C-508/18 и C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, т. 75).

33 В настоящия случай, за разлика от делата, приключени с постановяване на решения от 27 май 2019 г., OG и PI (Прокуратури на Любек и Цвикау) (C-508/18 и C-82/19 PPU, EU:C:2019:456), и от 27 май 2019 г., PF (Главен прокурор на Литва) (C-509/18, EU:C:2019:457), които се отнасят до европейски заповеди за арест, издадени за целите на наказателното преследване, делото в главното производство се отнася до европейска заповед за арест, издадена за целите на изпълнението на наказание.

34 В това отношение, както следва от член 8, параграф 1, букви в) и е) от Рамково решение 2002/584, такава заповед се издава въз основа на влязла в сила присъда, с която на съответното лице се налага наказание лишаване от свобода, като по този начин презумпцията за невиновност, с която се ползва това лице, се оборва в рамките на съдебно производство, което трябва да отговаря на изискванията на член 47 от Хартата на основните права.

35 При това положение с влязлата в сила присъда се упражнява съдебният контрол, който се посочва в точка 75 от решение от 27 май 2019 г., OG и PI (Прокуратури на Любек и Цвикау) (C-508/18 и C-82/19 PPU, EU:C:2019:456), и който удовлетворява необходимостта да се осигури ефективна съдебна защита на издирваното лице въз основа на европейска заповед за арест, издадена за целите на изпълнението на наказание.

36 Ето защо обстоятелството, че е проведено предходно съдебно производство, в което е направено произнасяне относно вината на издирваното лице, позволява на изпълняващия съдебен орган да приеме, че решението за издаване на европейска заповед за арест за целите на изпълнението на наказание е продължение на националното производство, в рамките на което лицето, срещу което е постановена влязла в сила присъда, се е ползвало от всички гаранции, присъщи на приемането на този вид съдебни актове, и по-специално от гаранциите, произтичащи от основните права и основните правни принципи, посочени в член 1, параграф 3 от Рамково решение 2002/584.

37 Освен това разпоредбите на Рамково решение 2002/584 сами по себе си предвиждат процедура, която е съобразена с изискванията на член 47 от Хартата на основните права, независимо от установените от държавите членки правила за прилагане на това рамково решение (решение от 30 май 2013 г., F, C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, т. 47).

38 В допълнение, когато европейска заповед за арест е издадена за целите на изпълнението на наказание, нейната пропорционалност произтича от произнесената присъда, с която, както следва от член 2, параграф 1 от Рамково решение 2002/584, трябва да се налага наказание лишаване от свобода или мярка, изискваща задържане, за не по-малко от четири месеца.

39 С оглед на изложените съображения на поставения въпрос трябва да се отговори, че Рамково решение 2002/584 следва да се тълкува в смисъл, че допуска законодателство на държава членка, което, макар да предоставя компетентност за издаване на европейска заповед за арест за целите на изпълнението на наказание на орган, който участва в правораздаването на тази държава членка, но самият той не е юрисдикция, не предвижда възможност за самостоятелно обжалване по съдебен ред на решението на този орган за издаване на европейска заповед за арест.

По съдебните разноски

40 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (първи състав) реши:

Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета от 13 юни 2002 година относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите членки, изменено с Рамково решение 2009/299/ПВР на Съвета от 26 февруари 2009 г., следва да се тълкува в смисъл, че допуска законодателство на държава членка, което, макар да предоставя компетентност за издаване на европейска заповед за арест за целите на изпълнението на наказание на орган, който участва в правораздаването на тази държава членка, но самият той не е юрисдикция, не предвижда възможност за самостоятелно обжалване по съдебен ред на решението на този орган за издаване на европейска заповед за арест.

Подписи